

каже он, стрепећи да поетски чин ипак нема делотворну моћ спасења света и схватајући „да је живот полако умирање”. Песму покреће динамика односа између речи и њиховог одсуства које се, попут смоле, *засишављају у свом луштану* у последњој песми „Јесен”, и песнички субјект ипак успева да убира јесење плодове речима које сад „више пристају да кажу”, и да ужива у тој радости, у животу и речима, „као звук у паничном лету пчеле”.

Збирка *Скривености*, премда не доноси нарочите новине у погледу тематско-мотивског склопа или формално-стилских измена у односу на раније Вујчићево песништво, већ пре као да представља варијанту и рекапитулацију већ изреченог, евоцира живот саздан од тренутака који опстојавају захваљујући речима. Један од главних квалитета Вујчићеве поезије је свакако језик, сликовит и једноставан попут скице, леп у својој непретенциозности и незасићености интертекстуалним референцама, што је реткост на савременој песничкој сцени. Ова поезија, усмерена најпре ка елементарним датостима света, још једном потврђује да је за песника највећи изазов био и остао однос носиоца лирског гласа према језику у свим његовим манифестацијама, те да сваки исказ неминовно одлази у правцу везивања за чин говорења, односно писања. Идејна окосница рукописа је да су речи жива бића и у основи нашег постојања; песник их третира као наше онтолошко исходиште и својеврсне праелементе. У овој збирци речи *хваштају шренушке*, условљавају сећања која обликују наше искуство и наш идентитет, бивајући уткане у саму основу нашег постојања. Таутолошки речено, да нема речи, не би било ни нас.

Каширина ПАНТОВИЋ

СНОВИДО МЕСТО ЗА ЖИВОТ

Живорад Недељковић, *Усион*, Архипелаг, Београд 2017

Уметник мора нешто да пронађе – било у самом животу, било у средствима изражавања. А песник Живорад Недрељковић је одавно нашао и једно и друго, стално усавшавајући свој суптилно резбарени дијалог са собом и са светом, преобликован у себи самеравањем унутарњег са оним спољним, начешће из непосредног околиша. Његов песнички говор, вазда „из речите дубине” и утишан, посвећенички страшно одабира речи и њихове међусобне односе, вага врхунски прецизном вагом попут оне за трговце бисера и дијаманата. Особитост енергије која исјава из раскоши песничких слика у најновијој збирци *Усион* потврђује да је Недељковићево извориште врело једне вибрантне осећајности

и живе мисаоности, способне да концентрисано и сугестивно лако влада језиком, у сталном вртложењу и таласању без имало афектирања и патоса. У дослуху са властитим дахом и духом, унутарњи и објективни свет, мада одељени, ипак се интензивно додирују у свепрожимању, како би се окупани светошћу светлости слили у јединство душе света, а потом преко рубова распршили у универзум.

Отуда је за Живорада Недељковића поезија оно богомдано снови-до место за пуноћу живота, плодотворно и сушто ткиво, које новим искуством пропитује тајну лепоте и ужаса свевременог човека и света у овом времену егзистенцијалне зебње, на путу који се стално изнова поткопава, пада, опире, мири, пати, воли, али и успиње залазећи у непојамну светлост неке више безречне дематеријализоване коначности. Таква амбивалентна интензивно присутна поетичка свест заправо је срце песничког Ја, као нежна жижа збиље и опсене нарочито наглашена у овој песничкој књизи.

Ни најбоља поезија не може заменити живот, као што се зна, али га може афирмисати, оповргавати, преображавати у видљивост разних лица пулсирања божанског присуства. Тај осећај је за Недељковића повлашћен, виђен и сањан душом речи, сазнан уроном у нутрину, из чије тмине почиње свако клијање духа у потреби за смислом, утехом и топлином љубави, па и самим запутом у властиту песничку авантуру као живот сам. Зато је песнику нужно да освести и прати своје дисање колико и писање као амалгам бивања, у коме утехе нема без именовања себе различитог, узнетог и скрушеног у скривености под „сенкама ствари”. Тако се износи на чистину језика лепота и сета живота, сведочећи овде и сада о оном најважнијем: „Остаје да још коју мудрост одломим / И оживим је, и то није најпреч” – да би се потврдио аутентични живот – како казује песма „Дубина”, једна од битних кључарица ове збирке, аутопоетички упечатљива, значењски дубоко расањујућа: „Недостижним обрушавањем; желео сам / Радост и само копао, копао и силазио / Све дубље, знајући да то је успон.” И да је само песма „Дубина” уз још неколике остављена под кровом наслова ове књиге, чини се, и тада би означила нови интригантни пропланак Недељковићевог песничког опуса.

Опчињавајућа профињеност зрелине метафорике у целини, као и у појединачним песмама ове збирке, мада је њена особитост (као и песнички поступак) и раније у књижевној критици доста истицана као Недељковићева препознатљива специјалност, и овог пута је са дOMETИМА врхунским. Чулне и експресивне слике природе поново скрећу читаочеву пажњу на вишеслојно ишчитавање рефлексива *Усјона*. Ево једне такве уводне строфе, где је слика божанске лепоте и ведрине у контрасту са поентом песме у последњој строфи: „Велика је радост ових стабала: / Окићена плодовима, проносе / Најлепше боје. Прате их јата. / И обојени ваздух певуши” („Огромна туга”, прва строфа). А ево и завршнице:

„Огромна је твоја туга, свете / Кријеш је, мислећи да и ти можеш / Забашурити своју савршеност.”

Из песникове склоности ка неисцрпној љубави према мистерији ситница, видимо да су оне „мале ствари” каткад непосредни поводи за одређени поступак песме, или симболички увод за много сложенија расположења и мисаоне склопове који ће доминирати у одређеној песми. Јер, песнички субјект увек будно осећа пружену руку Еуридике, да би се као по некој нужној промисли упутио дубље и даље кроз шуме и лагуме испод покорнице привида. Зато песме и саме умеју да воде малу расправу око избора детаља, који би могли бити прозор у свет достојан песникове речи, као што се каже у песми „Кутијица”, можда експлицитније него иначе: „Кад сколе ме тешки налози, / Решим да затурим љубав према Ситницама; чим разаберам да / Није узвишена, достојна опсена.” Одсуство/присуство те „пуке обичности” део је поетике и навике да се јасно разазнају тајновити мали „знакови поред пута”, насушни за „Јеванђеља по срцу”, и утеху божанске поруке да: „у најмањем и величам мраве, / јаву остављам крај пута” (песма „Чиста срећа”).

Као и у претходним песничким збиркама (*Талас* и *Улазак*), светлост код Живорада Недељковића има онтолошку и сакралну улогу, која се у *Усиону* појачава као везивна бит свих ствари у преплету микро и макро света, душе и тела, вере и скепсе, бола и смрти. А душа, држећи се свог успона уз нит светлости, верује и нада се. Ма колико тај унутарњи живот био скривен под веловима као сан, артикулисан самоговором којим се од спољног света штити крхким зидом, он је: „Увек сјај, а зидови се размичу, сударају / Несигурни, подлокани очас падну” („Пука обичност”). Да би у песми „Успон” с почетка првог циклуса, песник указао на своју непољуљану веру у речи, и молитву за заштитом и искупљењем: „Наша је / Заштита у молитви, у вери да лишће / Унутра венуће поступно; имаће Речи, распршене у светлости и води.” Да није те вере у моћ језика да ствара чудо и лепоту уз стално „вежбање стрпљења”, поезија не би још увек грејала овај какав-такав свет. И не би било ни толике глади за доказима „да свет је подношљив, можда савршен”, како каже песник, иако зна да савршени су само светови које сами спознамо у благодети сјаја игре властитих визија и опсена. У песми „Време на поду”, пратећи узбудљив дијалог песника са својим сином – дечаком, налазимо исповедни сажетак о искуству властитог живота као утемељења стваралачког кредита: „Разрешења не беше у стварности, / Него тек у опсенама да стварам / Подношљиво место за живот.”

Такође, сличне исказе односа духовног наспрам материјалног света видимо у различитим емотивно-мисаоним регистрима и у осталим песмама истог циклуса: „Вежбање стрпљења”, „Дрозд”, „Међу решеткама”, „Понорница” и другим. У њима је присутна стална дубока стрепња над онеспокојавајућом суровошћу света и жудња за повратком исконске

невиности и чистоте: „Да из светлости што у нама отвара / Очи да никада не крочимо, једина моја.” Таква жеђ за бекством из јаве лицемерја и присиле отуђености у природу нарочита је у оне дане заласка „гњилог лета” и михољског сунца. Тада треба отићи „међу решетке светлости”, осетити тежачки живот у пуном складу и блискости са природном молитвом „милости хумуса и неба”. Овакво озарје светлошћу као првотном супстанцом живота и лепоте показује се ненаметљиво чулно и натчулно, посредовано убедљивим сликама скрушености, као основним фоном ове поезије, готово спиритуално усредсређене на светлост као живу жилу куцавицу једне више потраге и разлога духовног успињања, песничког и не само песничког ја, о чему говори прворазредна песма „Примицање”: „Као да се увек примичем нечему посебном, / Што је од огромне важности, да прилазим / Нечему изузетном што мења моју мисао.”

Вода је други важан елемент ових песама као и у ранијим збиркама, особито тамо где је метафора доведена у близину поимања и звучања речи погодних за „градњу” поетске магме, као у песми „Поток у ноћи”: „Градио сам кровове, није да нисам, / Само њих, у нади да са оне стране, / Стекнем право да видљив будем, / Капљу речи чији ћу поток бити.”

Упркос животу сањаном у милости светости и виђеном у лепоти могућности, за песника је свет одувек и заувек и једна „огромна туга”. Често само дослут испод савршенства, које нам не ушива лако ране нити своје „вододерине и ждрела”: „Од светла што сам видео, учиним се и ја / себи сав један бол, једна хладна сијалица” („Сав један бол”). Ближећи се шестом, завршном циклусу ове збирке, приметни су нешто засенченији тонови, пригушеније боје душе и њеног окружја. Спиритуално прозачан у јединственој раскоши „обичности”, ванредно упечатљив песнички свет Живорада Недељковића се *Усионом* подигао за степеницу више, остварујући надаље посебно и заслужено високо место у савременој српској поезији. Јер, овим песмама ћемо се враћати као месту сновиодог узнесења речју, прилазећи му нежно као блиском и топлим дому свога срца.

Милуника МИТРОВИЋ